

Πέμπτη, 20 Μαΐου 2004
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΕΚΦΡΑΣΗ – ΕΚΘΕΣΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ένας ξένος συγγραφέας έχει κάνει την παρατήρηση ότι, αν ο Δάσκαλος δεν πλουτίζει ούτε ανακαινίζει τα επιστημονικά του εφόδια και τις επαγγελματικές του δεξιότητες, είναι γιατί έχει να κάνει πάντοτε με παιδιά, ανώριμους δηλαδή και με περιορισμένη ικανότητα ανθρώπους, που εύκολα δεσπόζει στον κύκλο τους. Επομένως, του λείπει ο «ανταγωνισμός» με ομοίους του, που είναι πάντοτε έτοιμοι και πολλές φορές ικανοί να του αμφισβητήσουν την υπεροχή, όπως συμβαίνει στα άλλα επαγγέλματα. Δεν χρειάζεται να «πολεμήσει» σκληρά και προς σκληρούς αντιπάλους, σαν τους βιοπαλαιστές: μέσα στην τάξη είναι ο «ένας», «ο παντογνώστης», «ο φωτισμένος». Ποια δύναμη και ποια σοφία μπορούν ν' αντιπαρατάξουν στο «πνεύμα» του οι μικροί μαθητές; Και για τούτο επαναπαύεται στα λιγοστά πνευματικά του κεφάλαια.

Αξιοπρόσεχτη η παρατήρηση. Δεν αληθεύει όμως στη δική μας εποχή. Γιατί σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά από άλλοτε και ο αέρας, το «κλίμα» του σχολείου έχει αλλάξει. Παλαιότερα ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί αποκλειστικά και μόνο από το Δάσκαλό του. Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι. Μπορεί λοιπόν ο μαθητής, ανάλογα με τη δύναμη και την όρεξή του, να προμηθεύεται ελεύθερα και απεριόριστα «ειδήσεις» από όλες τις περιοχές της ανθρώπινης περιέργειας: ιστορικές, γεωγραφικές, βιολογικές, ανθρωπολογικές, φυσικής, χημείας, κοσμογραφίας, ηλεκτρολογίας, κάθε λογής «τεχνικής».

Έπειτα, το σημερινό «παιδί» έχει λευτερωθεί από τους «κληρονομικούς» ενδοιασμούς, τις πλεγματικές αναχαιτίσεις που παλαιότερα έκαναν το μαθητή να σκύβει παθητικά το κεφάλι και να δέχεται αδιαμαρτύρητα την «αυθεντία» του Δασκάλου. Σηκώνεται και διατυπώνει με θάρρος προς κάθε κατεύθυνση τις απορίες, τις αντιρρήσεις, τις δικές του γνώμες. Και επειδή σήμερα σειέται παντού το κοινωνικό έδαφος από τα προβλήματα που έχουν γεννήσει οι οικονομικές εξελίξεις και οι πολιτικές ζυμώσεις σε όλες τις χώρες του κόσμου, η «αμφισβήτηση» έχει εισβάλει στα σχολεία και έχει κάνει δύσκολο το έργο του Δασκάλου.

Πάρε το λοιπόν απόφαση. Δεν είσαι πιο ο «τυχερός» Δάσκαλος των αρχών του αιώνα μας, που ήξερε και πίστευε «ακριβώς» (ή περίπου ακριβώς) όσα περίμεναν να ακούσουν από αυτόν τα ολιγαρχική και ντροπαλά παιδιά του σχολείου εκείνης της εποχής. Είσαι (οφείλεις να είσαι, δεν μπορεί παρά να είσαι) ο Δάσκαλος ενός άλλου

καιρού κι ενός άλλου κόσμου, που πρέπει να πλησιάσεις μια ταραγμένη νεότητα, ορμητική και απαιτητική, και να τη βοηθήσεις να βρει το δρόμο της.

Πρόσεξε πόσο συγκρούονται οι γνώμες των συναδέλφων σου, όταν χαρακτηρίζουν τη σημερινή Νεότητα συγκρίνοντάς την με την παλαιότερη.

Σπάνια βρίσκεται κανείς να την εγκωμιάσει. Οι πιο πολλοί την κατηγορούν ότι έχασε τη φιλοπονία, το φιλότημο, τη ντροπή, τις αρετές που κάνουν τον νέο άνθρωπο συμπαθητικό, αγαπητό.

Μη βιαστείς να συμφωνήσεις μαζί τους. Εσύ να κάνεις προσεχτικές παρατηρήσεις και να σχηματίσεις τη δική σου γνώμη.

-Πώς; -Αυτό είναι το μυστικό σου. Πάντως, όχι με απειλές και με λοιδορίες ούτε με ειρωνείες και σαρκασμούς. Αλλά με την πειθώ, που είναι τόσο πιο αποτελεσματική, όσο επιχειρείται πιο πολύ με το ζωντανό παράδειγμα, πάρα με τα άψυχα λόγια. Πρώτα όμως να κερδίσεις την εμπιστοσύνη του Νέου.

(Ε.Π.Παπανούτσος, «Η Παιδεία το μεγάλο μας πρόβλημα, Αθήνα 1976, Διασκευή)

ΘΕΜΑ Α

Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (80- 100 λέξεις).

Μονάδες 25

ΛΥΣΗ

Ο συγγραφέας με αφορμή την άποψη ότι ο Δάσκαλος δεν ανανεώνει τα εφόδια και τις ικανότητές του, γιατί απευθύνεται σε παιδιά και όχι σε όμοιούς του, οπότε του λείπει ο ανταγωνισμός, απορρίπτει την παραπάνω θέση εξηγώντας τους λόγους. Πρώτο επιχειρήματά του είναι ότι οι μαθητές σήμερα είναι απαιτητικοί απέναντι στο δάσκαλο, καθώς έχουν πολλαπλασιαστεί οι πηγές πληροφόρησής τους. Έχουν επιπλέον, το θάρρος της γνώμης τους και αμφισβητούν αυθεντίες. Απευθυνόμενος στο δάσκαλο του σήμερα ο συγγραφέας τον προτρέπει να ανταποκριθεί δυναμικά σε αυτή την καινούρια πραγματικότητα, συμβουλεύοντάς τον να αντιμετωπίζει με σκεπτικισμό το συντηρητισμό των συναδέλφων του και με πειθώ τις απορίες και ενστάσεις των νέων, κερδίζοντας έτσι και την εμπιστοσύνη τους.

ΘΕΜΑ Β

B1.

Σε μία παράγραφο 70 – 80 λέξεων να διατυπώσετε την άποψή σας για το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος: «Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι».

Μονάδες 5

ΛΥΣΗ

Η ανάπτυξη των ΜΜΕ έχει καταστήσει το περιβάλλον του σύγχρονου ανθρώπου πολυεπικοινωνιακό, καθώς έχει πολλαπλασιάσει τις πηγές της πληροφορίας. Σήμερα ο Τύπος, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, βασίζονται στην υψηλή τεχνολογία και μεταδίδουν την πληροφορία σ' όλο τον κόσμο με εκπληκτική ταχύτητα από τι στιγμή κιάλας της γέννησής της. Επομένως, ο δέκτης μπορεί με απεριόριστες δυνατότητες, πλέον, να προμηθεύεται ελεύθερα και άμεσα «ειδήσεις» ή να αποκτά πρόσβαση σε γνωστικά δεδομένα απρόσιτα μέχρι τώρα σ' αυτόν.

B2.

Να βρείτε τη δομή και τους τρόπους ανάπτυξης της δεύτερης παραγράφου.

Μονάδες 5

ΛΥΣΗ

Η δομική ακολουθία της δεύτερης παραγράφου έχει ως εξής:

Θ.Π.: «Αξιοπρόσεκτη...εποχή»

Ανάπτυξη – Δεπτομέρειες: «Γιατί σήμερα ...σπίτι»

Πρόταση Κατακλείδα: «Μπορεί λοιπόν...τεχνικής»

Η § αναπτύσσεται με συνδυασμό μεθόδων. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει αιτιολόγηση της θέσης που δηλώνεται στη Θεματική Περίοδο (Γιατί...αλλάξει) και σύγκριση – αντίθεση στο χωρίο «Παλαιότερα ...σπίτι», καθώς συγκρίνεται σε δύο χρονικές στιγμές (παλαιότερα-σήμερα) η δυνατότητα φωτισμού των παιδιών. Βασική διάρθρωση της αντίθεσης είναι η φράση «πολύ διαφορετικά». Τέλος, η § περιλαμβάνει παραδείγματα από «περιοχές περιέργειας» στο τέλος.

B3.

Ποια είναι η συλλογιστική πορεία (παραγωγική – επαγωγική) του παρακάτω συλλογισμού; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

- όπου απουσιάζει ο ανταγωνισμός, ο άνθρωπος δεν πλουτίζει τα εφόδιά του.
- σε παλαιές εποχές απουσίαζε ο ανταγωνισμός.

Άρα, ο άνθρωπος σε παλιές εποχές δεν πλούτιζε τα εφόδιά του.

Να αξιολογήσετε τον παραπάνω συλλογισμό ως προς την αλήθεια, την εγκυρότητα και την ορθότητά του. (Να θεωρήσετε ότι οι προκειμένες ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα).

Μονάδες 8

ΛΥΣΗ

Η συλλογική πορεία που ακολουθείται στο συλλογισμό αυτό είναι παραγωγική. Αυτό συμβαίνει διότι ξεκινώντας ο συγγραφέας τη σκέψη του από μια γενική τοποθέτηση (ΠΡ.1: όπου απουσιάζει...εφόδιά του) καταλήγει σε ένα ειδικό συμπέρασμα (ο άνθρωπος ...εφόδιά του).

Είναι δεδομένη η αλήθεια των δύο προκειμένων του επιχειρήματος δηλαδή η ανταπόκρισή τους στην πραγματικότητα. Υπάρχει, επίσης, και η εγκυρότητα του συλλογισμού, καθώς όντως είναι πιο γενική η θεώρηση «όπου απουσιάζει» ως προς τις «παλαιές εποχές». Επομένως, διαθέτοντας αλήθεια στις προκειμένες και εγκυρότητα στη μεταξύ τους λογική σχέση αλλά και με το συμπέρασμα, ο συλλογισμός είναι ορθός.

B4.

α. Αφού λάβετε υπόψη τη σημασία που έχουν οι παρακάτω φράσεις στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου, να σημειώσετε στο τετράδιό σας σε ποιες από αυτές η γλώσσα λειτουργεί αναφορικά και σε ποιες ποιητικά.

- i...**σήμερα τα παιδιά είναι διαφορετικά.
- ii...** το «κλίμα» του σχολείου έχει αλλάξει.
- iii...** ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί από το Δάσκαλο.
- iv...** οι κρουνοί ρέουν μέσα στο σπίτι.

Μονάδες 4

ΛΥΣΗ

- i)** αναφορική λειτουργία
- ii)** ποιητική λειτουργία
- iii)** ποιητική λειτουργία
- iv)** ποιητική λειτουργία

β. παντογνώστης, αποκλειστικά, εκπληκτικό:

Να αναλύσετε τις λέξεις στα συνθετικά τους και από το δεύτερο συνθετικό της κάθε λέξης να σχηματίσετε μια δική σας (απλή ή σύνθετη) λέξη.

Μονάδες 3

ΛΥΣΗ

- παντογνώστης: παν + γνώστης
(λεξιγνώστης)
(γευσιγνώστης)
(γνωστικός)
- αποκλειστικά: από + κλειστός
(περίκλειστος)
(κλειστοφοβία)
(έγκλειστος)
- εκπληκτικό: εκ + πληκτικός
(καταπληκτικός)
(επιπληκτικός)

ΘΕΜΑ Γ

Ως τελειόφοιτος να γράψεις ένα άρθρο 400 – 500 λέξεων για την τοπική εφημερίδα. Στο άρθρο αυτό, με βάση την σχολική σου εμπειρία, να αναφέρεις τι προσφέρει το σχολείο για την αντιμετώπιση του καθημερινού καταιγισμού των πληροφοριών και την ένταξη των τελειοφοίτων στην κοινωνία. Ποιες αλλαγές θα πρότεινες για τη βελτίωση αυτών των προσφορών του σχολείου;

Μονάδες 50

ΛΥΣΗ**Πρόλογος**

Οι τελειόφοιτοι και γενικότερα οι νέοι της εποχής μας καλούνται να ζήσουν σ' ένα περιβάλλον στο οποίο οι ρυθμοί εξέλιξης, η αύξηση των γνώσεων, η ταχύτητα μετάδοσης των πληροφοριών και η πρόοδος της τεχνολογίας έχουν επιφέρει τεράστιες αλλαγές. Παράλληλα, τα νέα δεδομένα εγκυμονούν και σημαντικούς κινδύνους, που ενδεχομένως δυσχεραίνουν την ένταξη των μαθητών στην κοινωνία. Έτσι, απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορέσει κάθε νέος να παρακολουθήσει τις εξελίξεις των καιρών είναι η εκπαίδευση και η ενημέρωσή του.

Κ. Μέρος

Θ.Π.1

Πολύτιμος αρωγός αναδεικνύεται σ' αυτήν την περίπτωση το σχολείο, το οποίο με τα εφόδια που προσφέρει καθιστά αποτελεσματικότερη την αντιμετώπιση της νέας πραγματικότητας.

- παροχή ηθικών αρχών ⇒ διαμόρφωση αισθήματος κοινωνικής ευθύνης
- μαθήματα πολιτικού προβληματισμού, θεσμός μαθητικών κοινοτήτων, εκδηλώσεις ⇒ ο μαθητής κατανοεί την εξωτερική πραγματικότητα και τα όρια δράσης του στο πλαίσιο του πολιτικού συστήματος
- μεταβίβαση πολιτισμικών στοιχείων της παράδοσης ⇒ εμπεδώνεται η εθνική συνείδηση
- διδασκαλία ξένων γλωσσών ⇒ ευχερέστερη ένταξη στο σύγχρονο πολυπολιτισμικό περιβάλλον

Θ.Π.2

Ωστόσο, υπάρχουν προβλήματα στον τρόπο που λειτουργεί το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα, με συνέπεια να παρεμποδίζεται η ορθή αντιμετώπιση των εξωτερικών ερεθισμάτων από το μαθητή και να δυσχεραίνεται η ένταξή του στην κοινωνία.

- ανταγωνιστικό σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ⇒ ο μαθητής δεν έχει τη δυνατότητα να έρθει σε ουσιαστική επαφή με την εξωτερική πραγματικότητα και να δραστηριοποιηθεί στα κοινά
- η άγονη απομνημόνευση, η χρησιμοθηρική γνώση, ο διδακτικός μονόλογος και ο θεσμός του ενός συγγράμματος δεν ευνοούν την προσπάθεια του μαθητή να γνωρίσει σε βάθος τα γνωστικά αντικείμενα και να καλλιεργηθεί ουσιαστικά
- υπολειτουργία του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων, με αποτέλεσμα να αδυνατεί ο μαθητής να διαδραματίσει ενεργό ρόλο και να παθητικοποιείται (έλλιπής πολιτικοποίηση)
- αποσπασματικές και ασύνδετες μεταξύ τους γνώσεις, με συνέπεια ο μαθητής να αδυνατεί να ερμηνεύσει ολιστικά τον κόσμο
- μονοπολιτισμικότητα ή και εθνοκεντρικός προσανατολισμός του εκπαιδευτικού συστήματος, αναπαραγωγή δυσμενών στερεοτύπων σε βάρος των γειτονικών λαών, ιστορία μίσους που εμποδίζει το γόνιμο διάλογο σε πνεύμα γνήσιου οικουμενισμού



Θ.Π.3

Προκειμένου, λοιπόν, να αντιμετωπιστούν οι παραπάνω δυσλειτουργίες επιβάλλεται να γίνουν αλλαγές, που θα προσδώσουν ανθρωπιστικό προσανατολισμό στην εκπαίδευση και θα ενισχύσουν την προσφορά της.

- επαρκής εξειδίκευση, προκειμένου να ενταχθούν αποτελεσματικότερα οι μαθητές στην ανταγωνιστική αγορά εργασίας
- γενίκευση της χρήσης των νέων τεχνολογιών και συστηματικότερη εξοικείωση των μαθητών με αυτές
- συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα νέα τεχνολογικά δεδομένα, ώστε να μπορούν να κατευθύνουν τους μαθητές αποτελεσματικότερα
- ανανέωση σχολικών εγχειριδίων
- πολλαπλό βιβλίο και ανάθεση συνθετικών εργασιών, ώστε να αντιμετωπιστεί η στείρα απομνημόνευση και να επιδιωχθεί η κριτική προσέγγιση της γνώσης
- ενίσχυση προγραμμάτων μαθητικών ανταλλαγών και συναφών εκδηλώσεων
- χρήση οπτικοακουστικών μέσων για την αρτιότερη εξοικείωση των μαθητών με τις ξένες γλώσσες
- προγράμματα ομαλής ένταξης των αλλοδαπών στο ελληνικό σχολείο
- ενίσχυση του ρόλου των μαθητικών κοινοτήτων, ώστε να είναι εποικοδομητική η συμμετοχή των μαθητών στα κοινά

Επίλογος

Αντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, πως το σχολείο καλείται να διαδραματίσει ένα νέο συνθετότερο ρόλο, καθώς αυτό υπαγορεύεται από τις ραγδαίες ανακατατάξεις τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Απαιτείται, ωστόσο, για να υλοποιηθούν οι στόχοι του, να γίνουν σημαντικές εκπαιδευτικές τομές που θα αναβαθμίσουν την προσφορά του, γεγονός που είναι πρωτίστως θέμα πολιτικής βούλησης αλλά και αύξησης των κονδυλίων για την εκπαίδευση. Εξάλλου, κανείς δεν αμφισβητεί ότι η σημαντικότερη επένδυση για ένα λαό είναι η εκπαίδευση καθώς και η κατάλληλη προετοιμασία των νέων, κάτι που θα διασφαλίσει το μέλλον του.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Το κείμενο που δόθηκε κρίνεται αρκετά βατό για την εξαγωγή περίληψης, ενώ οι ασκήσεις είναι αναμενόμενες καθώς καλύπτουν βασικά σημεία της ύλης της Γ' Λυκείου. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην άσκηση Β3, η οποία πιθανότατα θα δυσκολέψει τους μαθητές. Ως προς την παραγωγή λόγου το θέμα κρίνεται σύγχρονου προβληματισμού για το οποίο ο μαθητής μπορεί να καταγράψει πλήθος επιχειρημάτων αντλώντας υλικό και από την προσωπική του εμπειρία.

